

Il Museum d'art dal Grischun

Lieu d'exposiziun per artistas ed artists da quatter differents tschientaners

■ Il Museum d'art dal Grischun a Cuira cumpiglia var 8000 lavurs creadas oravant tut dad artists grischuns u svizzers da tut ils geners da l'art figurativ dal 18avel tschientaner fin al di dad oz. Ina part da questa collecziun è exponida permanentamain en la Villa Planta. L'edifizi annex «Sulser» dat albiert a las var tschintg exposiziuns annualas cun caracter temporan. Il Museum d'art dal Grischun, in dals trais museums chantunals, è domicilià en la Villa Planta en il center da la citad da Cuira. L'edifizi istoric, numnà tenor ses proprietari Jacques Ambrosius von Planta,

è vegnì costrù il onns 1874-75 da l'architect Johannes

Ludwig sco residenza privata. La villa neoclassicista, en sia furma bunamain quadratica, ha ina fatschada represchentativa cun in portic purtà da colonnas. Las sfinx sin las duas varts da la stgala, las picturas pompeianas en il salun e la cupla colorada en aur da maniera bizantina renvieschan a l'activitad dal proprietari sco martgadant en Egipta, spezialmain ad Alexandria. La culminaziun da quest «orientalissim» furma la mesaglina sin il spitz da la cupla.

Il Museum d'art è domicilià en l'edifizi neoclassicista da la Villa Planta.

portas cun in act festiv il cumenzament da l'onn 1990.

Istorgia da la collecziun dal Museum d'art

L'onn 1900 ha l'Uniun grischuna d'art cumenzà a rimnar ina collecziun d'art. Già daditg èsi dentant l'incumbensa da la fundaziun «Collecziun grischuna d'art» d'acquistar cun cleras finamiras ovras per il Museum d'art dal Grischun, e quai per augmentar commensuradamain ils effectivs. La collecziun cumpiglia en il fratemp circa 8000 ovras d'art da tut ils geners da l'art figurativ e s'extenda da la perioda a partir dal 18avel tschientaner fin al di dad oz. Ina pitschna part dals effectivs è exponida permanentamain sin trais auzadas da la Villa Planta. Quai èn cunzun ovras d'artistas e d'artists grischuns u svizzers. Cun gruppas d'ovras cumplessivas èn represchentads Angelika Kauffmann, Giovanni Segantini, Augusto Giacometti, Giovanni Giacometti, Alberto Giacometti, Ferdinand Hodler, Ernst Ludwig Kirchner, ils represchentants da la gruppa «Rot-Blau» ed artists ed artists grischuns contemporans sco Matias Spescha, Not Vital, HR Giger, Pascale Wiedemann u Jules Spinatsch. Ina plazza fixa en la preschentaziun da la collecziun ha er l'art cun medias che cuntogna installaziuns da video da Zilla Leutenegger u da Gabriela Gerber e Lukas Bardill.

En l'edifizi annex han lieu annualmain circa tschintg exposiziuns. Ultra d'exposiziuns tematicas e da vistas d'art istoricas e modernas dal Grischun datti adina puspè preschentaziuns, exposiziuns en gruppas e retrospectivas d'artistas e d'artists svizzers e grischuns ed en intervals irregulars er exposiziuns d'art contemporan internaziunal.

Truvaglias da la collecziun

En ina brochura accumpagnanta a l'exposiziun permanenta preschenta il Museum d'art maletgs e sculpturas dals artists ch'èn represchentads cun gruppas d'ovras. Qua in pitschen insatg:

En l'autopurtret d'Angelika Kauffmann (1741-1807), picturà enturn il 1780, sa represchenta ina da las pli impurtantas artistas dal 18avel tschientaner en la vegliadetgna da circa quaranta onns. L'artista ha gist serrà ina mappa da dissenjar e drizzà l'egliada vers il contemplader. En la vart dretga dal maletg ves'ins ina mesa statua da la dieua Minerva, la protectura dals mastergnants e dals artists. Cun quest motiv exprima Angelika Kauffmann d'ina vart ch'ella sa chapescha sco artista e ch'ella vegn protegida da la divinitad, da l'autra vart er ch'ella è in'aderenta da l'art classicista.

Augusto Giacometti (1877-1947) ha malegià a partir dal 1910 plirs maletgs d'ielì en format grond che consistan da pitschens tacs da color pastus che paran da sa sparpagliar libramain sin la surfatscha dal maletg. L'ovra *Fantasie über eine Kartoffelblüte* n'ha betg ina contura e renunzia a la tridimensionalitad en il senn tradiziunal. Ella sa cumpona unicamain da blers tacs alvs, mellens, lila, violets e verds pli gronds e pli pitschens. L'artist sa fida cumplainamain da l'intensitad e materialitad da las colors per svegliar en il contemplader l'idea d'in champ da tartuffels che flurescha ed undegia miaivlamain en il vent. Augusto Giacometti è stà in dals emprims artists dal 20avel tschientaner che ha concedi a la pictura in'autonomia quasi totala e ch'ha ristgà il pass a l'abstraziun.

Giovanni Segantini (1858-1899) vala sco renovatur da la pictura da las Alps. El ha superà la surelevaziun patetica e la transfiguraziun idealistica da la natira en l'art. Il mund alpin cun sia glisch intensiva ha sveglià ina nova chapientscha per la pictura en l'artist d'origin talian. El ha mess las colors puras cun penelladas finas e pastusas en moda parallela ed uschè stretga ina sper l'autra che las singulas colors s'unieschan a colors maschadadas pir en ils eglis da la contempladra u dal contemplader (divisiunism).

Ils purtrets d'Alberto Giacometti (1901-1966) sa caracteriseschan tras l'inscunter direct cun l'uman e tras la represchentaziun intensiva da la personalitad dals purtretsads. Suenten lungs studis preliminars da dissenjar ed emprovas da modellar ha Alberto Giacometti chattà ils onns 1950 in stil plastic che planivescha las figuras en il profil e stenda ellas en l'atezza. Sin fundament da quai e da la surfatscha structurada vegn l'egliada dal contemplader drizzada adina puspè vers la part dals eglis che revelescha l'intern da la sculptura. Model stevan per el tranter auter savens ses frater Diego, ses amis da Paris e sia dunna Annette.

Fermamain impressiunà da las muntognas ha l'artist tudestg Ernst Ludwig Kirchner (1880-1938) malegià Tavau en numerusas lavurs. Malgrà che Tavau, sia patria elegida, era da lez temp già daditg sa sviluppa d'in lieu da cura magic ad in lieu d'enviern e da sport popular, ha Kirchner picturà en il maletg *Blick auf Davos* la citad creschenta sco vischnanca coerenta e l'ha integrà en in fund da la val tranter flancs da muntognas, gauds e saivs. En realitad è la val blier pli averta; la solitariad ed er las fermas colors servivan a Kirchner per surelvar e per augmentar l'expressivitad.

Entant che Matias Spescha (1925-2008) malegiava l'entschatta dals onns 1950 anc per gronda part figuras femininas en pe, n'è il stil figurativ strusch pli veisavel en *Peinture 2*. L'ovra che sa cumpona da quadrets da color semigeometricas, sa caracterisescha tras si'armonia ed in vocabulari da furmas che dattan in'impresion arcaica. Cun malegiar suren e lavar davent adina puspè la color sin la juta, ha quella survegni in effect sazià e profund. Malgrà la color monocroma en tuns stgirs, vegn il maletg penetrà d'ina glischur miaivla sco dad aur.

La ferma influenza dal lieu da derivanza da *Not Vital* (*1948), l'Engiadina Bassa, s'exprima en ses art surtut en ils motifs d'animals, per exempel en la lieunga da vatga *Tongue* culada en bronz e surtratga da patina verda. La lieunga vegn preschenta sco ina trofea da chatscha u in totem, sco in toc custaivel e magic. Ella fa allusiu a la relaziun da l'uman cun ils animals ed al ciclus da la schendrientscha, vita e mort.

In museum che cuntenta ils basegns actuals

Pervia da la mancanza da spazi, ch'exista già dapi decennis, na cuntenta la situaziun funcziunala ed architectonica actuala dal Museum d'art dal Grischun betg pli. Già en la concepziun chantunala da museums da l'onn 1976 è vegnì cumprovà in basegn da spazi da 3800 m² per il Museum d'art. L'engroniment architectonic che la Re-

genza propona actualmain per il museum duai eliminar las mancanzas d'infrastructura e crear localitads da museum modernas. En il futur pudess vegnir preschenta ina part commensurada da la collecziun d'art dal Grischun e pudess vegnir surpigliadas dapi exposiziuns temporaras attractivas d'alters museums d'art. Oz pon vegnir mussads al public mo 3% da l'entira collecziun d'art en l'exposiziun permanenta dal museum en la Villa Planta, ed in spazi minimal per exposiziuns temporaras en l'edifizi Sulser permetta da realisar mo paucas cooperaziuns attractivas cun alters museums.

Per schliar ils problems da spazi ha la Regenza grischuna lantschà ina concurrenza d'architectura internaziunala e tschertgà propostas per remplazzar l'edifizi Sulser tras in nov edifizi annex. Il mars 2012 ha ina giuria elegi or da 18 projects concurrents il project dal biro d'architectura Barozzi Veiga da Barcelona cun il titel «Die Kunst der Fuge» sco project victur. Il cumenzament da las lavurs da construcziun è previs per l'october 2013; l'avertura dal museum d'art engrondi per il settember 2015. Ils custs d'investiziun per l'engroniment dal museum importan 28,5 milliuns francs. Questas investiziuns bruttas sa scuntran cun entradas da 20 milliuns francs or d'ina donaziun liada ad in intent specific.

Offertas per pitschen e grond

Visitas guidadas: Visitas guidadas publicas han per regla lieu la gievgia a las 18:00. Sin dumonda organischescha il museum er visitas guidadas ed occurrenzas spezialas per gruppas, firmas, uniuns etc. en la collecziun ed en l'exposiziun temporara. Per uffants, per persunas creschidas e per classes da scola han lieu lavuratori structurads tenor basegns individuals. Quels tractan la collecziun u l'exposiziun temporara actuala.

Ateliers per uffants: Tar mintg'exposiziun temporara han lieu ateliers per uffants mintgama la mesemna suentermezdi. Durant l'occurrenza da duas uras empredan ils uffants ad enconuscher l'exposiziun e sa fatschen-tan pli profundamain cun singulas ovras. En l'atelier pon els alura approfondar lur impresiuns e lur enconuschentschas ed applitgar quai ch'els han empredi. Da temp en temp han er lieu ateliers per uffants en lingua rumantscha.

Visitas guidadas per classes da scola: Classes da tut ils stgalims da scola han la pussaivlad da reservar ina visita al museum che vegn guidada da l'intermediatura d'art. Ina tala visita guidada dura 90 fin 120 minutas. En furma da gieu sa fatschen-tan las scolaras ed ils scolar cun l'art; observar, constatar, barattar e pertschaiver èn temas centrals dal lavuratori. En l'atelier èsi ultra da quai pussaivel d'approfondar l'observaziun da l'art en gruppas pli pitschnas. Las occurrenzas èn gratuitas per tut las classes da scola.

Truvaglias da la collecziun dal Museum d'art dal Grischun: l'autopurtret d'Angelika Kauffmann, «Fantasie über eine Kartoffelblüte» d'Augusto Giacometti e «Peinture 2» da Matias Spescha.

La preschentaziun:
Dossiers «Museum d'art dal Grischun»
Dapli infurmaziuns:
chatta.ch/?hiid=137
www.chatta.ch